

керівництвом важливості переходу на інтегровані системи управління якістю продукції, невисоку мотивацію і психологічні бар'єри при переході на нові системи якості. У побудові таких систем повинен брати участь весь колектив підприємства, для якого процес формування якості праці є невід'ємним елементом загальної виробничої культури та етики.

Що стосується організаційної структури підприємства при інтегрованій системі управління якістю продукції, то введення на підприємстві нових підсистем якості повинно адаптуватися до наявних умов та органічно поєднуватися з існуючою організаційною структурою та системою управління підприємства.

У статті запропоновано інтегровану систему управління якістю продукції, яка передбачає здійснення комплексу взаємопов'язаних організаційних, технічних, економічних і соціальних заходів з підвищення якості, ефективну взаємодію її підсистем, дає змогу об'єктивно врахувати чинники внутрішнього і зовнішнього середовища, як підґрунтя використовує методологічні підходи до оцінки якості праці. На відміну від існуючих систем, інтегрована система є інструментом управління якістю продукції за рахунок інтеграції процесів управління трудовим потенціалом в систему якості та використання взаємопов'язаної системи міжнародних стандартів.

Література

1. Геліч Н.В. Розробка та впровадження системи управління якістю продукції на машинобудівному підприємстві / Н.В. Геліч // Наука й економіка. – 2009. – Т. 1, №4 (16). – С. 198-202.
2. Лосюк Л. Основні тенденції розвитку сучасних концепцій СУЯ / Л. Лосюк // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2009. – №4 (59). – С. 3-10.
3. Орлов П.А. Впровадження систем управління якістю: стан, проблеми, перспективи / П.А. Орлов // Стандартизація сертифікація якість. – 2004. – № 6. – С. 59 – 63.
4. Калита П. Система управління якістю: «за стандартом» чи за специфікою підприємства / П. Калита // Світ якості України. – 2005. – № 3. – С. 102–104.
5. Момот О.І. Можливості використання міжнародних стандартів для побудови інтегрованих систем менеджменту // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну : зб. наук. праць / О.І. Момот. – К., 2007. – № 5 (37). – С. 133-138.
6. Филиппова С.В. Механізм формування інтегрованих виробничих систем як інструмент превентивного управління трансформацією промислового виробництва / С.В. Филиппова // Економіка розвитку. – 2005. – № 2 (34). – С. 42-45.

Рецензент докт. екон. наук, професор М.П. Войнаренко

330.30

*Третяк Н.М., к.е.н., доцент,
Черкаський інститут банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України, м. Київ*

ДОМІНАНТНІ НАПРЯМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРОФОРМУВАНЬ

В умовах сталого економічного розвитку агропромислового комплексу країни домінантою, яка акумулює проблеми щодо оновлення матеріально-технічної бази підприємств є інвестиційне кредитування їх виробничої діяльності. Об'єктивною умовою ефективного функціонування підприємств агропромислового комплексу є запровадження ефективних кредитних відносин, оскільки, як вважають більшість спеціалістів, без кредитування агроформування існувати не можуть.

Банківське інвестиційне кредитування є одним із основних напрямків відтворення основних засобів та розширення виробничих потужностей сільського господарства на базі науково-технічного прогресу, що уможливорює регулювання сталого розвитку економіки, істотне підвищення її ефективності. Але в свою чергу, інвестиційне кредитування є однією з найризикованіших операцій комерційного банку саме, по кредитуванню агроформувань. Особливу увагу слід приділяти розвитку цього напрямку інвестицій особливо, в умовах фінансово-економічної кризи, коли економіка країни у цілому, а агроформування зокрема, потребують великих обсягів інвестицій.

Враховуючи важливість проблем банківського інвестиційного кредитування агроформувань, їх розв'язанню присвячені праці багатьох учених та практиків, зокрема Т. Бень, О.С. Гудзь, М.Я. Дем'яненко, Г.М. Підлісецький, П.Т. Саблук та ін. Але, попри вагомість наукових досліджень зазначених авторів проблема інвестиційного кредитування агроформувань залишається нерозв'язаною.

Метою статті є дослідження стану та загальних тенденцій банківського інвестиційного кредитування агроформувань, визначення пріоритетних напрямків інвестиційного кредитування агроформувань.

На сучасному етапі становлення та розвитку діяльності агроформувань основною та невирішеною залишається проблема оснащення аграрного підприємства основними засобами, зокрема технічними засобами праці, які безпосередньо беруть участь у створенні матеріальних благ та у виробництві сільськогосподарської продукції. Так, за даними Міністерства аграрної політики України, рівень забезпечення АПК країни сільськогосподарською технікою невисокий і коливається в межах 45-65% від потреби на неї. Але слід зауважити, що існуючий парк сільськогосподарської техніки не відповідає сучасним технічним, технологічним та інноваційним вимогам.

Зниження темпів виробництва, збитковість та неплатоспроможність агроформувань протягом останнього десятиріччя призвело до зниження технічної оснащеності та уповільнення темпів оновлення машино-тракторного парку. Очевидним є той факт, що для відтворення технічного потенціалу сільськогосподарського виробництва до оптимального рівня в найближчій перспективі необхідно щорічно інвестувати на придбання нових технічних засобів значну частину коштів [1, с. 235].

Як свідчать результати дослідження, погіршення експлуатаційних характеристик сільськогосподарської техніки призводить до зниження якості польових робіт, зокрема уповільнюється час обробки землі та посіву насіння. Внаслідок цього зростають виробничі витрати сільськогосподарського підприємства та витрати на проведення ремонту такої техніки, що в кінцевому результаті призводить до збільшення собівартості продукції та зниження рентабельності її виробництва.

Необхідно зазначити, що протягом 2000-2009 років спостерігалася тенденція щодо зменшення загальної кількості зернозбиральних комбайнів у господарствах усіх категорій майже на 37%, хоча у господарствах населення їх кількість навпаки зросла майже у 6 разів. Зменшення кількості сільськогосподарської техніки призвело до того, що навантаження на 1 наявний комбайн збільшилося з 368,6 до 400,9 га. Ріст навантаження на одиницю техніки призводить до збільшення тривалості періоду збирання врожаю, а також збільшення його витрат. Так, втрати врожаю через збільшення часу на його збір становлять близько 8 млн. т., тобто майже 21% вирощеного врожаю [2, с. 91].

Нині придбання нової техніки можливо завдяки інвестиційному кредитуванню. Але, слід зазначити, що банківські установи майже не здійснюють довгострокове кредитування сільськогосподарських підприємств, це пояснюється відсутністю кредитних ресурсів у банку, високими процентними ставками за такими кредитами, низькою платоспроможністю агроформувань (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз стану кредитування сільськогосподарських підприємств за 2007 - 2009 рр.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2007	2008	2009	2008-2007 р.	2009-2008 р.
Обсяг кредитування, млн. грн.	16487,0	28812,0	29030,0	12326,0	218,0
Питома вага кредитування сільськогосподарських підприємств у загальному обсязі виданих кредитів, %	6,21	6,49	6,45	0,28	-0,04
Середньооблікова процентна ставка за наданими кредитами, %, у т.ч.:	14,00	18,10	19,20	4,10	0,10
у національній валюті, %	15,40	19,30	23,20	3,90	3,90
в іноземній валюті, %	10,20	14,10	11,10	3,9	- 3,8
Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі виданих кредитів, %	7,20	7,40	6,90	0,20	- 0,50

За даними таблиці спостерігається збільшення обсягів кредитування сільськогосподарських підприємств, у 2008 році сума зростання обсягів кредитування у порівнянні з 2007 роком становила 12326 млн.грн. Проте, такій тенденції завадила світова фінансова криза і вже у 2009 році обсяг кредитування агроформувань збільшився лише на 218 млн.грн. у порівнянні з даними за попередній рік. Прикрим моментом, можна вважати, надто малу частку кредитів виданих агроформуванням – 6,49%, у порівнянні з іншими галузями народного господарства. Так, наприклад, питома вага кредитів виданих підприємствам торгівлі у 2009 році складає 35,35% від загального обсягу кредитування галузей економіки [3].

Цікавим є той факт, що процентна ставка за кредитами також збільшувалася, у 2008 році цей факт можна пов'язати із значним попитом на кредитні ресурси у цей період. Свого піку розмір процентної ставки у національній валюті досяг у 2009 році і становив 23,2%.

У таких складних умовах, позитивно вирішити проблему оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських виробників, можна дещо нетрадиційним для вітчизняного ринку шляхом - через кредитування за рахунок ресурсів іноземних банків. Дане кредитування в аграрному секторі АПК не застосовується, крім поодиноких випадків, що свідчить про недостатній рівень використання тих потенціальних можливостей і переваг, які закладені в такій формі вкладання коштів в основні засоби, як фінансування за рахунок кредитних ресурсів іноземних банків.

Інвестиційне кредитування із залученням ресурсів іноземних банків під гарантії іноземних експортних страхових агентств є широко розповсюдженою послугою на міжнародному фінансовому ринку. Таке інвестиційне кредитування здійснюється за участю вітчизняного та іноземного банків, експортного страхового агентства, експортера техніки та підприємства, яке замовляє техніку або обладнання іноземного походження. Зарубіжні постачальники техніки та обладнання європейського та американського виробництва звертаються з пропозицією від українських покупців про кредитування поставок із залученням іноземних страхових агентств та експортно-імпорتنних банків. Такі обставини пов'язані не тільки з розвитком ринку внутрішнього продажу засобів виробництва та з необхідністю оновлення основних засобів на українських підприємствах, а й з зростанням зацікавленості закордонних інвесторів у розширенні ринку збуту своєї продукції. З такою метою в кожній країні ЄС створені і активно працюють спеціалізовані фінансові установи, які надають гарантії банкам своєчасно погасити кредити та виплатити відсотки за надані кредити. Це експортні страхові агентства.

Позитивний досвід співпраці із закордонними фінансовими інститутами і високі міжнародні рейтинги дозволяють вітчизняним банкам активно брати участь у таких програмах. Так, наприклад, Приватбанк готовий залучати ресурси іноземних банків із різних країн під гарантії експортних агентств з метою фінансування конкретних угод своїх клієнтів по закупівлі обладнання. Починаючи з 2003 року, Приватбанк здійснює фінансування проектів за рахунок ресурсів західноєвропейських банків під гарантії німецького експортного страхового агентства «Гермес». За цей час банк успішно профінансував ряд контрактів на придбання техніки і обладнання європейського виробництва за рахунок ресурсів, залучених за згодою з Bank Gesellschaft та Commerzbank AG [4, с. 165].

Сутність такого інвестиційного кредитування полягає у наступному: агроформування бажає придбати сільськогосподарську техніку закордонного виробництва, безпосередньо у виробника, оскільки у виробника техніка коштує набагато менше, ніж на українському ринку. Але, у агроформування на придбання зазначеної техніки немає коштів. Для цього підприємство повинно звернутися у вітчизняний банк з проханням придбати за кордоном для нього сільськогосподарську техніку зазначеної марки у кредит. У свою чергу, український банк, який має домовленість про співпрацю з іноземними банками, звертається з проханням до іноземного банку про надання кредиту під майбутню поставку техніки. Іноземний банк погоджується надати кредит українському банку зі сплатою відсотків, у середньому, від 5% до 7% річних, та оплатити продавцю техніки зазначену суму контракту, але за умови, що всі ризики іноземного продавця від неотримання виручки за контрактом та іноземного банку за неповернення українською стороною кредиту страхуються експортним страховим агентством. Страхове агентство бере оплату за страхування в розмірі 1-5% від суми угоди. Якщо домовленість між сторонами контракту відбулася, то іноземний банк перераховує кошти на користь продавця, у розмірі не більше 85% від суми контракту, решту суми сплачує безпосередньо покупець. Український банк надає кредит покупцю та за надані кредитні ресурси стягує з покупця відсотки в розмірі 10-12% річних. Таке кредитування дає можливість українському агропромислому підприємству придбати сільськогосподарську техніку імпортного виробництва в кредит з оплатою банківських відсотків, процентна ставка яких значно менше ніж в Україні, а іноземним підприємствам - виробникам сільгосптехніки розширити ринки збуту своєї продукції. Окрім того, як правило, іноземні банки входять до складу фінансово-промислової корпорації або групи, предметом діяльності яких може бути виробництво та реалізація техніки, у тому числі сільськогосподарської. Тому іноземні банки зацікавлені в кредитуванні споживачів продукції фінансово-промислової групи, оскільки це призведе до збільшення обсягів реалізації продукції ФПП, результатом чого є прибуток, зазначений відсоток якого отримає банк.

Щодо зацікавленості вітчизняних банків у залученні та наданні кредитних ресурсів агроформуванням, є можливість отримання банком додаткових джерел доходів за рахунок посилення ділових стосунків з клієнтами в результаті надання їм додаткової конкурентоспроможної послуги.

Найбільш детальний порядок інвестиційного кредитування агроформувань за рахунок ресурсів іноземних банків представлено у вигляді схеми (рис. 1).

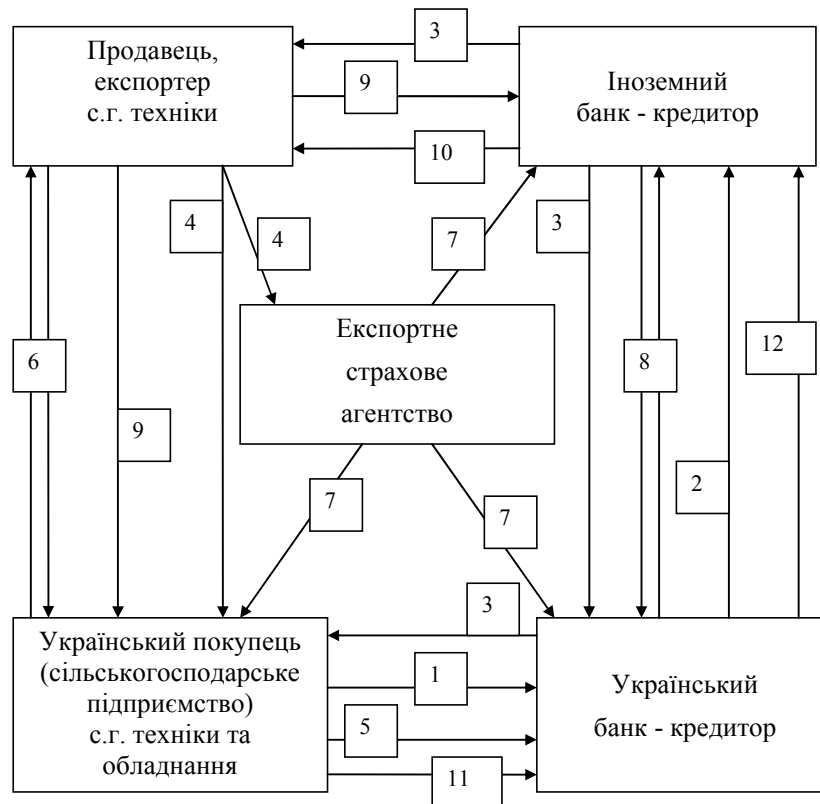

Рис. 1. Етапи інвестиційного кредитування агроформувань за рахунок ресурсів іноземних банків

Забезпеченням (заставою) кредиту при такому виді інвестиційного кредитування є одиниця придбані сільськогосподарської техніки або майно агроформування.

1. Український покупець надає в банк заяву на кредитування, в якому зазначає назву продавця, основні реквізити контракту та вид с.г. техніки.

2. Банк погоджується взяти участь у кредитуванні і робить запит про можливість кредитування в іноземний банк.

3. Іноземний банк обговорює з продавцем можливість кредитування контракту і направляє в український банк згоду про кредитування.

4. Продавець надає покупцю проект контракту і звертається до експортного страхового агентства з проханням про страхування угоди.

5. Покупець надає в український банк проект контракту, банк приймає рішення щодо кредитування.

6. Укладається контракт між продавцем та покупцем про купівлю с/г техніки.

7. Експортне страхове агентство приймає рішення про страхування експортної угоди.

8. Український банк та іноземний банк підписують міжбанківський кредитний договір.

9. Продавець поставляє сільськогосподарську техніку покупцю і надає документи для сплати в іноземний банк.

10. Іноземний банк – кредитор сплачує суму поставки продавцю.

11. Покупець сплачує за кредит вітчизняному банку.

12. Український банк погашає заборгованість по міжбанківському кредиту банку – кредитору.

На наш погляд, такий метод інвестиційного кредитування можна застосовувати в якості зовнішнього джерела фінансового забезпечення, саме для оновлення сільськогосподарської техніки та обладнання, що, в свою чергу, призведе до розвитку вітчизняних агроформувань, оскільки сума амортизації, яка в майбутньому буде нарахована на придбану сільськогосподарську техніку, може виступати внутрішнім джерелом фінансового забезпечення підприємства взагалі та оновлення основних засобів, зокрема. Застосування новітніх технологій і сучасної техніки передбачає суттєве підвищення рівня якості сільськогосподарського виробництва та якості життя селян. Окрім того, у сучасних умовах сталого розвитку економіки України таке кредитування є шляхом виходу з критичної ситуації, яка склалася на підприємстві, коли фінансових ресурсів вистачає лише на покриття виробничих витрат, а ресурсів на оновлення необоротних активів не вистачає. У результаті фінансування контрактів на придбання

сільськогосподарської техніки за рахунок кредитних ресурсів іноземних банків агроформування оптимізує власні оборотні кошти, які в подальшому можуть бути направлені на розвиток та розширення виробництва, подальше оновлення матеріально – технічної бази, збільшення обсягу фінансових ресурсів агроформування.

Література

1. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств [Текст]: монографія / О.Є. Гудзь. – К.: ННЦІАЕ, 2007. – 578с.
2. Лаврук В.В. Розвиток та інвестування сільськогосподарського виробництва України [Текст] / В.В. Лаврук // Економіка АПК – 2010. - №2. – С. 88-95.
3. Офіційний сайт НБУ www.bank.gov.ua
4. Третяк Н.М. Фінансове забезпечення виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств: дисертація на здобуття наукового ступеня к.е.н. / Н.М. Третяк. – Київ, 2009. – 225с.

Рецензент докт.економ. наук, професор Гудзь Е.Е.

330.131.7

*Удовенко В.О., к.т.н., доцент,
Криворізький економічний інститут КНЕУ імені В. Гетьмана,
Жук В.В., аспірант, Криворізький технічний університет,
Полюшкевич В.І., студент, Романенко Н.С., студент,
Криворізький економічний інститут КНЕУ імені В. Гетьмана*

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Фінанси підприємств є основою фінансової системи країни. Фінансовий стан підприємств впливає на фінансове становище країни в цілому. Як зазначають Леміш А.М., Легкий Р.І., у роки переходу української економіки до ринкових відносин багато підприємств і організації через об'єктивні й суб'єктивні причини, зіткнувшись із проблемами в ході фінансово-господарської діяльності, виявилися неплатоспроможними [1].

Нині в Україні спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості фінансово неспроможних підприємств. Так, за даними Держкомстату, у 1993 р. збитковим було кожне дванадцятье підприємство, 1994 - кожне дев'яте, 1995 - кожне п'яте, 1996 - кожне третє, а в 1997-2008 рр. - майже кожен другий суб'єкт підприємницької діяльності працював збитково [2]. Як зазначає Мозенков О.В., наслідком незадовільного фінансового стану більшості вітчизняних підприємств стало катастрофічне одночасне збільшення їхньої кредиторської та дебіторської заборгованості, що призводить до зниження їх реальної платоспроможності, ставить їх перед загрозою банкрутства, лишає участі у формуванні дохідної частини бюджету [3]. Жаліло Я. помітив, що важливим зовнішнім чинником, який визначає ймовірність настання кризового стану (банкрутства) або його покращання (фінансове оздоровлення), є податкова політика держави [4]. Збільшення податкового навантаження на підприємства знижує їх абсолютну ліквідність, відповідно помірне (послаблене) податкове навантаження є запорукою своєчасної і повної сплати в майбутньому.

Масове знаходження підприємств у кризовому стані викликає серйозні негативні наслідки, тому органами державної податкової служби повинна проводитися робота для забезпечення вчасних податкових надходжень і проведення ефективної податкової політики щодо потенційних банкрутів з метою погашення наявного податкового боргу і збереження добросовісного платника податків через реалізацію санаційних заходів.

Метою статті є аналіз сучасних підходів до моделювання фінансової стійкості та визначити основні вимоги до методів моніторингу фінансового стану.

Як зазначено у [5], постійний моніторинг фінансового стану та моделювання фінансової стійкості платника, ймовірності банкрутства як одного з елементів (етапів) даного моніторингу повинна забезпечити податкову службу інформацією про реальний фінансово-господарський стан підприємства, перспективи його покращання. Адже це дозволить прийняти адекватне рішення щодо подальшої роботи з цим суб'єктом господарювання, вирішити питання необхідності прийняття участі у фінансовому оздоровленні підприємства з метою збереження потенційного податкоплатника (реструктуризація податкового боргу